

ZÁKON O POLICII ČESKÉ REPUBLIKY

zákon č. 273/2008 Sb., ze dne 17. července 2008

ve znění:

zák. č. 41/2009 Sb., zák. č. 153/2010 Sb., zák. č. 150/2011 Sb., zák. č. 273/2008 Sb., zák. č. 341/2011 Sb., zák. č. 459/2011 Sb., zák. č. 375/2011 Sb., zák. č. 105/2013 Sb., zák. č. 273/2013 Sb., zák. č. 303/2013 Sb., zák. č. 64/2014 Sb., zák. č. 318/2015 Sb., zák. č. 51/2016 Sb., zák. č. 188/2016 Sb., zák. č. 65/2017 Sb., zák. č. 183/2017 Sb., zák. č. 205/2017 Sb., zák. č. 222/2017 Sb., zák. č. 304/2017 Sb., zák. č. 111/2019 Sb., zák. č. 374/2021 Sb., zák. č. 418/2021 Sb. a zák. č. 130/2022 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

HLAVA I

POSTAVENÍ A ČINNOST POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY

§ 1

[Definice Policie České republiky]

Policie České republiky (dále jen „policie“) je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor.

K § 1

Zákon definuje Policii ČR jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, čímž potvrzuje právní postavení a charakter, který měla i podle dosavadní úpravy. Pojem „bezpečnostní sbor“ má přesný právní význam, který odpovídá dříve užívanému pojmu „ozbrojený sbor“. Tímto pojmem se v současném právním řádu neoznačuje každý veřejný sbor působící v oblasti bezpečnosti (byť ozbrojený), ale pouze sbor, jehož příslušníci jsou ve specifickém služebním poměru obdobném služebnímu poměru vojáků z povolání.

V současnosti existuje **sedm bezpečnostních sborů**. Kromě Policie ČR jde o Generální inspekci bezpečnostních sborů, Bezpečnostní informační službu, Úřad pro zahraniční styky a informace, Vězeňskou službu ČR, Celní správu ČR a Hasičský záchranný sbor ČR, který je **jediným neozbrojeným** bezpečnostním sborem. Tato kategorie zahrnovala původně pouze policii (včetně nyní samostatné inspekce a zpravodajských služeb), a to již od 19. století (četnictvo, Sbor národní bezpečnosti). Ostatní sbory se do této kategorie

dostaly později z civilní sféry (vězeňství od roku 1948, celní správa od roku 1997, hasičský sbor od roku 2001). Mezi bezpečnostní sbory v uvedeném významu **nepatří civilní složky**, jako jsou např. obecní a městské policie, sbory dobrovolných hasičů či hasičské záchranné sbory podniků.

Pojem „**ozbrojený**“ vyjadřuje skutečnost, že příslušníci Policie ČR disponují služebními střelnými zbraněmi, na jejichž držení a užívání se nevztahuje obecná civilní právní úprava. Jednotnost sboru spočívá v přísně hierarchickém uspořádání, které je postaveno na velení jako řídicím nástroji. U předchůdců Policie ČR právní úprava používala formulaci „vojensky organizovaný sbor“. Ačkoliv tento výraz v současném zákoně nenajdeme, jeho význam platí nadále (viz komentář k § 4).

Související předpisy:

zák. o GIBS, – zák. o zprav. službách, – zák. č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, – zák. o Vězeňské službě, – zák. o Celní správě, – zák. č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru)

§ 2

[Základní úkoly policie]

Policie slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, přímo použitelnými předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu (dále jen „mezinárodní smlouva“).

K § 2

Činnost policie je zahrnuta mezi službu veřejnosti, což odpovídá současnému pojetí veřejné správy. Dosavadní právní úprava obsahovala rozsáhlý výčet konkrétních úkolů policie. Vzhledem k široce pojaté působnosti a různorodosti policejních činností byl takto formulovaný výčet problematický. Proto současný zákon přikročil k definici rámcové, která policii přisuzuje **univerzální působnost v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti**, pokud nejde o úkoly svěřené jinému orgánu.

Obecný úkol spočívá v **chránění bezpečnosti osob a majetku a veřejného pořádku**. Zákon také policii jako primárně represivnímu orgánu svěřuje působnost v oblasti **prevence**, tj. předcházení trestné činnosti. Ustanovení počítá také s tím, že řada konkrétních úkolů bude svěřena policii jednotlivými zákony, přičemž mezi těmito zákony je i samotný zákon o Policii ČR, který např. přímo v § 2 hovoří o plnění úkolů podle trestního řádu, který pak stanoví působnost policie v trestním řízení.

Z dalších zákonů svěřují policii úkoly např. zákon o zbraních, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, cizinecký zákon, přestupkový zákon, zákon o silničním provozu, zákon o IZS. Některé úkoly plynou implicitně ze zákonů, které dopadají na veřejnou správu obecně – jde např. o zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, nebo zákon o majetku ČR. Úkoly policie mohou plynout i z mezinárodní smlouvy, na základě které policie např. poskytuje pomoc a součinnost policejním sborům či jiným institucím cizích států nebo na jejímž základě policie působí v mezinárodních organizacích.

Související předpisy:

zák. o zbraních, – cizinecký zákon, – přestupkový zákon, – zák. o silničním provozu, – zák. o IZS, – zák. č. 325/1999 Sb., o azylu, – zák. o majetku ČR, – zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

§ 3**[Územní působnost policie]**

Policie působí na území České republiky, nestanoví-li tento zákon nebo jiný právní předpis jinak.

K § 3

Policie ČR při svém vzniku působila až na výjimky na území České republiky jako součástí tehdejšího Československa. Nyní působí na celém území státu. Na základě zákona či mezinárodní smlouvy může působit v zahraničí např. při tzv. **přeshraničním pronásledování, ochraně zastupitelských úřadů, jako pomoc českým turistům** či v rámci **mezinárodních organizací**.

Související předpisy:

sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/2016 Sb. m. s., o sjednání smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o policejní spolupráci a o změně Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o dodatcích k Evropské úmluvě o vzájemné pomoci ve věcech trestních z 20. 4. 1959 a usnadnění jejího používání ze dne 2. 2. 2000

§ 4**[Personální zabezpečení policie]**

(1) Úkoly policie vykonávají příslušníci policie (dále jen „policisté“)¹⁾ a zaměstnanci²⁾ zařazení v policii (dále jen „zaměstnanci policie“).

(2) Ministr vnitra (dále jen „ministr“) může povolat policisty k plnění úkolů

- a) Ministerstva vnitra (dále jen „ministerstvo“),**
- b) v Policejní akademii České republiky, nebo**
- c) ve škole anebo školském zařízení, které nejsou organizační částí policie.**

¹⁾ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁾ Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

K odst. 1

Specifickým znakem bezpečnostního sboru je zajištění jeho činnosti příslušníky ve služebním poměru. **Služební poměr** je zvláštním osobním stavem fyzické osoby, který neovlivňuje pouze její profesní zařazení, ale zasahuje i do dalších sfér jejího života. Služební poměr je hlavním znakem vojenského charakteru bezpečnostního sboru. Jeho stěžejním rysem je **služební kázeň**, která spočívá zejména v **povinnosti uposlechnout rozkaz**. Zájem na služební kázní klade zákonodárce tak vysoko, že příslušník je povinen uposlechnout rozkaz i tehdy, pokud by tím jinak porušil zákon (kromě spáchání trestného

činu). **Neuposlechnutí rozkazu** i některá další narušení služební kázně jsou zařaditelná pod skutkovou podstatu vojenských trestných činů. Příslušník podléhá kázeňské pravomoci svých velitelů, a to nejen v souvislosti s výkonem služby, ale i při jednání, které by u civilní osoby bylo přestupkem (bez ohledu na souvislost se službou). V době existence vojenských soudů (do 31. 12. 1993) podléhali příslušníci Policie ČR v trestních věcech jejich pravomoci. Příslušník je **nositelem pravomocí a oprávnění** podle zákona o Policii ČR a dalších zákonů.

Na činnosti policie se podílejí i zaměstnanci v pracovním poměru. I když je současný zákon o Policii ČR prvním, který se o nich zmiňuje, působili v policii vždy, a to na různých pomocných místech (údržbáři, uklízeči, kuchaři). Od druhé poloviny 90. let vykonávají zaměstnanci i některé kvalifikovanější činnosti (personalisté, ekonomové, sekretářky). Současný zákon poprvé uvádí jejich podíl na plnění úkolů policie, ačkoliv může jít pouze o takové úkoly, při nichž nejsou nutné policejní pravomoci.

Takzvané **zcivilnění** některých míst v policii vycházelo z mylného předpokladu, že služební poměr je určen osobám v tzv. **přímém výkonu služby** (praktické, rizikové apod. činnosti). Tyto činnosti však v řadě složek plní civilisté (obecní policie, záchranná služba, hasičské záchranné sbory podniků). **Podstatou služebního poměru je** skutečností **kázeň**, která má zajistit funkčnost sboru za všech okolností, a to za užití výše uvedených nástrojů. K tomu je však třeba mít v režimu služebního poměru všechny činnosti nezbytné pro chod organizace. Proto by pracovní poměr měl být vyhrazen skutečně pouze pomocným činnostem. Tento argument podporuje i nutnost zavedení státní služby.

Dnem 1. 7. 2015 nabyl v plném rozsahu účinnosti zákon o státní službě, který převádí do režimu služebního poměru vymezené činnosti ve státní správě. Podle původního záměru se zákon o státní službě měl vztahovat i na bezpečnostní sbory, nakonec však byly bezpečnostní sbory z režimu zákona vyloučeny. V Policii ČR jsou vykonávány mimo jiné i činnosti, které jsou v jiných státních orgánech zahrnuty do režimu zákona o státní službě. Je žádoucí, aby takto vymezené činnosti státu byly vykonávány v režimu státní služby bez výjimky ve všech státních orgánech.

Policie ČR na rozdíl od civilních státních orgánů fungovala vždy na **principu státní služby**, tj. služebního poměru, to se ovšem týká **pouze příslušníků**. Výše uvedené činnosti však vykonávají také občanští zaměstnanci v pracovním poměru, kteří v režimu státní služby nejsou. Vzniká tak nedůvodný rozdíl mezi civilními orgány a policií a lze uvažovat i o tom, zda Česká republika splnila řádně svůj závazek zavést státní službu. Vzhledem k tomu, že policie disponuje vlastní státní službou (služebním poměrem), bylo by vhodné provést vymezení činností, které definuje zákon o státní službě jako činnosti vykonávané osobami ve služebním poměru, a pokud je pro takovou činnost určeno pracovní místo, nahradit ho místem ve služebním poměru, tj. služebním místem příslušníka Policie ČR. Jednalo by se o místa, na nichž se vykonává státní správa, a další místa specialistů.

K odst. 2

Policie ČR je jediným bezpečnostním sborem, jehož příslušníci jsou zařazeni také na systemizovaných místech mimo bezpečnostní sbor. Je to dáno tradicí i složitostí uspořádání policejní organizace. Zákon hovoří jednak o policejních školách, školských zařízeních a Policejní akademii ČR, a jednak o Ministerstvu vnitra. Policejní vzdělávací zařízení nejsou součástí Policie ČR, na rozdíl od Střední odborné školy požární ochrany a vyšší odborné školy požární ochrany Ministerstva vnitra, která je součástí Hasičského záchranného

sboru ČR. Soustavu policejních škol tvoří po redukcí vyšší a střední policejní školy v Praze a v Holešově. Školské zařízení momentálně neexistuje (v minulosti se jednalo o Školské účelové zařízení Ministerstva vnitra v Praze). Zařazení policistů v Policejní akademii ČR je pouze okrajové, v současnosti je i celé nejvyšší vedení obsazeno civilisty. Možnost zařazení příslušníků v Ministerstvu vnitra přetrvává z doby, kdy ministerstvo plnilo i řadu policejních úkolů (např. do roku 1990 neexistoval žádný centrální řídicí policejní útvar na způsob dnešního policejního prezidia). Obdobou je zařazení vojáků z povolání v Ministerstvu obrany.

V současné době (plošně od roku 2012) v ministerstvu žádný příslušník nepůsobí. Po provedeném zcivilnění bezpečnostního úseku Ministerstva vnitra v letech 1993 a 1994 zajišťovali policisté činnost zejména inspekce, zdravotní služby, rozvědky, hudby a v posledním roce odboru azylové a migrační politiky. V letech 2009 až 2011 příslušníci zastávali i funkce některých náměstků ministra. Přebíráním starší úpravy přetrvává v zákoně nevhodná formulace o povolávání příslušníků k plnění úkolů v těchto složkách, která ve výkladu leckdy navozuje dojem, že příslušníci jsou sem povoláváni z policie. Ve skutečnosti se jedná o systemizovaná místa, na která jsou příslušníci ustanovováni stejným způsobem jako v policii. Ministerstvo vnitra a policejní vzdělávací zařízení tak fakticky fungují způsobem, jako by se jednalo o osmý bezpečnostní sbor, nezávislý na policii, byť příslušníci zde zařazení jsou policisty.

Související předpisy:

zák. práce, – zák. o služebním poměru, – zák. o státní službě

HLAVA II

ŘÍZENÍ A ORGANIZACE POLICIE

§ 5

[Vztah policie a ministerstva]

- (1) Policie je podřízena ministerstvu.**
- (2) Ministerstvo vytváří podmínky pro plnění úkolů policie.**
- (3) Policejní prezident odpovídá za činnost policie ministroví.**

K § 5

Policie tradičně přísluší resortu vnitra, do jehož kompetence náleží oblast vnitřního pořádku a bezpečnosti. Pouze v samém počátku existence republiky (podzim roku 1918) se resort vnitra o oblast bezpečnosti dělil s resortem obrany (vojenství), kam náleželo četnictvo, jak tomu je i v současnosti ve státech, které četnictvem disponují. Na plnění bezpečnostních úkolů se podílejí v dílčích oblastech i jiná ministerstva. V současnosti se jedná o Ministerstvo obrany, které řídí Vojenskou policii, v minulosti (do konce roku 1993) řídil vlastní bezpečnostní aparát i resort dopravy (Sbor ozbrojené ochrany železnic, Federální železniční policie, Sbor ozbrojené ochrany letišť). Vlastní bezpečnostní orgány mají i některé obce (obecní policie); tuto agendu však odborně zastřešuje rovněž resort vnitra. Ministerstvo vnitra kromě policie řídí další dva bezpečnostní sbory, a to Hasičský záchranný sbor ČR a Úřad pro zahraniční styky a informace (rozvědku).

Na rozdíl od svých předchůdců (Sbor národní bezpečnosti, Federální policejní sbor) je Policie ČR organizačně oddělena od Ministerstva vnitra a je tvořena soustavou vlastních útvarů stejně jako ostatní současné bezpečnostní sbory. Proces oddělování řídicích a podpůrných policejních činností od ministerstva a jejich předávání Policejnímu prezidiu ČR probíhal postupně od vzniku sboru a v současné době je již téměř završen. Proto také momentálně chybí potřeba povolání příslušníků Policie ČR k plnění úkolů Ministerstva vnitra. Řídicí linie mezi ministerstvem a policií tak vede výlučně od ministra k policejnímu prezidentovi. Jednotlivé útvary Ministerstva vnitra v mezích své působnosti vytvářejí podmínky pro plnění úkolů policie, avšak nemají řídicí kompetence vůči policii ani jejím útvarům. Tuto kompetenci nemají ani náměstkové ministra, ale pouze ministr, a to výlučně vůči policejnímu prezidentovi. Proto i z vnitřních předpisů Ministerstva vnitra zavazují policii pouze předpisy ministra, nerozhodne-li ministr jinak.

§ 6

[Organizační struktura policie]

- (1) Policií tvoří útvary, jimiž jsou**
 - a) Policejní prezidium České republiky (dále jen „policejní prezidium“) v čele s policejním prezidentem,**
 - b) útvary policie s celostátní působností,**
 - c) krajská ředitelství policie (dále jen „krajské ředitelství“),**
 - d) útvary zřízené v rámci krajského ředitelství.**

(2) Útvary policie uvedené v odstavci 1 písm. b) zřizuje na návrh policejního prezidenta ministr. Útvary policie uvedené v odstavci 1 písm. d) zřizuje na návrh ředitele krajského ředitelství policejní prezident.

(3) Policejní prezidium řídí činnost policie.

K § 6

Policii tvoří vlastní soustava útvarů, která do značné míry vychází z dosavadního uspořádání. **Řídicím útvarem** je Policejní prezidium ČR (do konce r. 1992 Policejní ředitelství), v jehož čele stojí **policejní prezident**, který je podřízen ministru vnitra. Na centrální úrovni dále působí útvary s celostátní působností.

V území je policie organizována na **krajském stupni** (krajská ředitelství) a **okresním stupni** (útvary zřízené v rámci krajských ředitelství). Zatímco předchozí zákon č. 283/1991 Sb. zřizoval pouze Policejní prezidium ČR (byť se zmiňoval i o některých dalších útvarech), současný zákon zřizuje i krajská ředitelství. Předchozím zákonem č. 283/1991 Sb. byla kompetence zřizovat centrální i územní útvary svěřena ministru vnitra.

Policejní prezidium ČR se člení na organizační články svěřené do působnosti příslušného náměstka policejního prezidenta, případně přímo policejního prezidenta. Prezidium metodicky řídí některé služby (pořádkovou, dopravní, kriminální atd.) a další činnosti (např. personalistiku, ekonomiku, informatiku). Útvary s celostátní působností zřizuje na návrh policejního prezidenta ministr vnitra vnitřním předpisem. V současné době existuje 14 celostátních útvarů. Část se specializuje na dílčí úsek kriminální služby (např. Národní protidrogová centrála), část zastřešuje další služby nezastoupené na policejním prezidiu (např. ochrannou službu, leteckou službu, kriminalisticko-technickou a znaleckou službu). Útvar řídí **ředitel**, který je podřízen příslušnému náměstkovi policejního prezidenta (v minulosti i přímo policejnímu prezidentovi nebo řediteli organizačního článku policejního prezidia). Některé útvary zřizují i organizační články s územně vymezenou působností (např. expozitury). V současné době jsou celostátními útvary:

- Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy,
- Pyrotechnická služba,
- Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV,
- Národní centrála proti terorismu, extremismu a kybernetické kriminalitě SKPV,
- Národní protidrogová centrála SKPV,
- Útvar zvláštních činností SKPV,
- Útvar speciálních činností SKPV,
- Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV,
- Kriminalistický ústav,
- Ochranná služba,
- Útvar pro ochranu prezidenta ČR,
- Letecká služba,
- Útvar rychlého nasazení a
- Ředitelství služby cizinecké policie.

Na úrovni krajů se zřizují krajská ředitelství. V době dvojí soustavy krajů (2000–2020), tj. osmi krajů podle zákona o územním členění státu a 14 krajů podle ústavního zákona o vyšších územních samosprávných celcích policie původně využívala soustavu osmi krajů prostřednictvím krajských správ. Ve vztahu ke 14 krajům, které jsou územními samosprávnými celky s vlastními orgány, docházelo k problémům tam, kde samosprávný kraj

ležel na území dvou nebo tří krajů podle soustavy osmi krajů. Takový kraj pak náležel do působnosti dvou nebo tří krajských policejních správ.

Již v roce 2007 došlo k výměně okresů Prostějov a Vsetín mezi správami Jihomoravského a Severomoravského kraje, čímž se do působnosti jediné policejní správy dostaly Olomoucký a Zlínský kraj. Ve vztahu k ostatním problematickým krajům bylo obdobné opatření provedeno poslední den účinnosti předchozího zákona č. 283/1991 Sb., tj. dne 31. 12. 2008. Správa Severočeského kraje převzala východočeský okres Semily, čímž se do působnosti jediné krajské správy dostal Liberecký kraj, a ve vztahu ke kraji Vysočina převzala jihomoravská policejní správa východočeský okres Havlíčkův Brod a jihočeský okres Pelhřimov.

Současný zákon o Policii ČR předpokládal existenci 14 krajských ředitelství pro každý samosprávný kraj. Tato ředitelství jsou uvedena v příloze k zákonu, která však nabyla účinnosti až 1. 1. 2012, aby měla policie časové možnosti přejít ze soustavy osmi útvarů na 14. Do konce roku 2011 byla krajská ředitelství zřízena prováděcí vyhláškou a podle dnes již zrušeného § 118 měl ministr vnitra možnost zřídit dalších šest krajských ředitelství, pokud by pro to byly podmínky ještě před rokem 2012. Zpočátku tedy fungovalo osm krajských ředitelství, pojmenovaných podle osmi krajů, ovšem jejich územní působnost byla vymezena jedním, dvěma nebo třemi samosprávnými kraji. Jednalo se o:

- KŘP hl. m. Prahy pro hl. m. Prahu,
- KŘP Středočeského kraje pro Středočeský kraj,
- KŘP Jihočeského kraje pro Jihočeský kraj,
- KŘP Západočeského kraje pro Plzeňský a Karlovarský kraj,
- KŘP Severočeského kraje pro Ústecký a Liberecký kraj,
- KŘP Východočeského kraje pro Královéhradecký a Pardubický kraj,
- KŘP Jihomoravského kraje pro Jihomoravský a Zlínský kraj a pro kraj Vysočina a
- KŘP Severomoravského kraje pro Moravskoslezský a Olomoucký kraj.

Již 1. 1. 2010 byl počet krajských ředitelství rozšířen na 14 pro všechny samosprávné kraje (se současnou úpravou názvu většiny dosavadních krajských ředitelství). Nově vzniklá krajská ředitelství však nemohla plnit některé úkoly (zásahová jednotka, školní policejní středisko, operativní dokumentace, kriminalistické expertizy), proto je dodnes plni původní krajská ředitelství, v jejichž obvodu ležela do roku 2009 jejich sídla.

Policie byla tradičně organizována i na okresní úrovni. S účinností současného zákona však byla naprostá většina okresních útvarů (okresní ředitelství) zrušena. Do kategorie, která je poněkud neprakticky nazvána jako útvary zřízené v rámci krajského ředitelství (neboť to vzbuzuje dojem, že se jedná o součást krajského ředitelství, což neodpovídá skutečnosti), patří obvodní a městská ředitelství v Praze, Brně, Ostravě a v Plzni. Tyto útvary zřizuje vnitřním předpisem policejní prezident na návrh krajského ředitele. Na zbývajícím území republiky útvary této kategorie neexistují, a nejnižším typem útvaru je tak krajské ředitelství. Dosavadní okresní ředitelství byla transformována do organizačních článků krajských ředitelství, zejména do územních odborů, ale i dalších článků.

V současné době existují Obvodní ředitelství policie Praha I (pro obvody Praha 1, 6 a 7), Obvodní ředitelství policie Praha II (pro obvody Praha 2 a 5), Obvodní ředitelství policie Praha III (pro obvody Praha 3, 8 a 9) a Obvodní ředitelství policie Praha IV (pro obvody Praha 4 a 10). Městské ředitelství policie Brno je zřízeno pro okres Brno-město, Městské ředitelství policie Ostrava pro okres Ostrava-město s výjimkou obce Stará Ves nad Ondřejnicí a Městské ředitelství policie Plzeň pro okres Plzeň-město.